

una còpia del *Li. del Regiment dels Prínceps* d'Eiximenis feta el 1411, segons Careta (*Barbr.*, p. 476). *Pedagoga* en el sentit de 'mestra', aplicada al judaisme, mestre del cristianisme: «Christ Déu --- / en l'òstia 's posa - i aquí se adora, / O Ley sobre-excelsa - e irrevocable / Christiana, vera, - per tot admirable, / de la *pedagoga* - tu, feta senyora», Fc. Prats, a. 1487 (JMBover, *BiEscrBal.* II, 159.45.10), «Mestre de criar minyons, *pedagoch*: paedagogus, puerorum institutor», Lacav. (s. v. *mestre i pedagog*).

DERIV.: *Pedagogia* [1868, *SLitCosta*]; *pedagògic* [id.].

Pedant [Lab. 1840], pres de l'it. *pedante* 'mestre d'escola', 'pedant' [S. xv], deformació del cultisme *pedagogo*, per identificació popular burlesca amb el mot vulgar italià preexistent *pedante* 'soldat de peu', 'home que va a peu', pel fet que l'acompanyant de criatures és un pedestre o caminador permanent; *pedante* com a mot italià figura ja en el text anglès de Shakespeare i de Dryden, però el castellà italianitzant Juan de Valdés [1535] el recomana com a mot italià a adoptar, i Migliorini va documentar el sentit de 'pedant' en el mot italià des del S. xv i demostrà l'explicació completa, en la forma que he resumit (*VRom.* I, 74-75); *pedanteria* [Lab. 1840] (no és digna d'imitació la forma afrancesada *pedantisme*, que va assajar només Lacav.); *pedantàs*, *pedantejar*, *pedantesc*, i *pedantet*, també Lab. 1840.

Altres compostos de *παῖς*. *Pediatria*, amb *λατρός* 'metge', i el més recent *pediatre*: que és bàrbar escriure amb -a (cf. *psiquiatre* ja *DFa.*), imitant els barbarismes castellans ultra-desafrancesats *pediatra*, *psiquiatra*; *pediàtric*. *Pedo-* (*pedomorisme* etc.). *Paidologia*, -lògic. *Pederasta* [1868, *SLitCosta*], format amb *ἐραστής* 'amant' (és bàrbar usar-lo en el sentit de 'sodòmita passiu, bardaix, marica', com ha fet algú); *pederàstia* [1868, id.]. *Propedeutic* [*DFa.*], del grec *προπαιδευτικός*, derivat de *παιδεύω* 'jo ensenyo'.

Pedal, *pedalejar*, *pedaler*, V. *peu* *Pedallàs*, mala grafia de *padellàs* (*PAELLA*) *Pedani*, V. *peu* *Pedant*, *pedantejar*, *pedanteria*, *pedantesc*, V. *pedagog* *Pedat*, *pedati*-, V. *peu* **Pedejar* no existeix (ni en Lab. --- 1888) *Pederasta*, *pederàstia*, V. *pedagog* *Pedestal*, *pedestre*, *pedestrisme*, *pedi*-, V. *peu* *Pediàtre*, *pediatria*, *pediàtric*, V. *pedagog* *Pedícel*, *pedícellat*, *pedicle*, V. *peu* *Pedicular*, V. *poll* *Pedículat*, *pedicur*-, *cura*, *pediforme*, *pediluvi*, V. *peu* *Pediment*, castellanisme intolerable *Pedó*, V. *pedó* (*PEU*)

PEDRA, del ll. *PĒTRA* 'roca', i aquest, del gr. *πέτρα* id. □ 1.ª *doc.*: orígens (*Homilies* etc.).

«Aquela sement que cadeg sobre la *pedra* e fo seca, per zo car no i avia humor, demostra la paraula de Déu, qui caõ e l cor de l'om e ven Diable e la tol del cor ---», «veng lo Diable a él, e volg-lo temtar e dix --- Si tu és fil de Déu, di a les *pedres* que s tornen pa e manja-n» (traduint *lapides*, de l'Evangeli de St. Mateu), *Hom.*, 3r5, 6r5. «La Comtessa --- 50 cavallers --- que la cobrissen, e ela cavalcan --- acostà-s al mur tant

con hom gitaria una *pedra* poca, e dix-los u per ella ---Sòts aquí los de Balaguer? ---», «Que anassen ab Nós a Burriana --- e pujam dins l'albacar --- e liurarenos una casa que era mesquita, que era tan prop del castell que a *pedres* grans venidores nos tiraven, sí que negú no gosava exir defora per fer sa fazenda per paor de les *pedres* que tiraven», Jaume I (§§ 42, 146, Ag. pp. 71, 291; *pera* i *pedra* a la p. 70).

Mot comú a totes les llengües romàniques. Encara 10 que en llatí fou un hellenisme, hi apareix des dels escriptors més antics, i s'hi degué arrelar molt aviat en la llengua parlada; per més que sembla haver estat evitat en el vell ús correcte de la llengua, i manca en els bons escriptors, tanmateix en vulgar no degué triar a generalitzar-se, com sigui que a penes queden rastres del mot clàssic *LAPIS*, -*IDIS*, en el tresor hereditari del romànic (alguna supervivència en toponímia i parlars arcaics del Pirineu centro-occidental: *E.T.C.* II, 25; I, 128; *Lapedomit LAPIDEM ULMETI* Bielsa, algun manlleu al basc, cf. *PISSARRA*).

En el començament de la nostra filologia medieval cridà l'atenció la freqüència de la variant *péra* en els textos antics, en particular els lullians i d'altres del S. XIII, d'on alguns arribaven a creure que només *péra* era genuí en català primitiu, idea certament errònia. Sobre la recta concepció d'aqueixa variant *péra*, veg. *LleuresC*, pp. 187 i 306. Així AMAlcover creia necessari fer constar com a novetat extraordinària que segons els despullaments de Niepage, *pedra* ja apareix en un text mallorquí de 1335 i altres dos del S. XIV (*BDLC* VI, 31).

El fet és, però, que totes dues formes es troben alternativament en alguns manuscrits lullians dels milers i tan sovint que sembla poder-se deduir que totes dues formes venien ja del Beat; p. ex., en l'edició de *Merav.* dels *NCl.*, es troba, v. gr., *pedra* en el vol II, lín. 19.8 i 19.7, i *pedres* 19.18, i alhora *peres* a 19.11, 19.13. Així mateix ja abans: «Com lo home fé 'n la *pedra* que no conexia, que per un diner la donà, lo qual diner conexia; per la qual conexença que hac del diner, e per ignorància que hac de la virtut de la *pedra*, amà més haver lo diner ---» i aquí, però, sorgeix l'altra variant: «amà més haver lo diner que la *péra*» (*Merav.*, *NCl.* I, 6); i després: «aur e argent, e ferre, e *péres*, e ls altres metalls» (II, 64). Semblantment en altres obres de Lull: *pedra preciosa*, *Blanq.* II, 106.20, 27, 28; 107.3, 12. També hi ha doble forma a d'altres autors, fins algun cas en Muntaner: «de tancar les portes e de paredar a *péra* e a calç» (*Bof.*, p. 551), on es troba normalment *pedra*.

Sense desconèixer que *péra* és freqüentíssim en el S. XIII i primers decenni del XIV, en realitat aviat predominà definitivament *pedra* en els autors, i és la forma que tendeix a fer-se general en la literatura des de mj. S. XIV. És la de: Muntaner («al peu --- de l'altar, ha-hi una bella *pedra* de marbre --- e al mig de la *pedra* ha nou forats ---», *NCl.* VII, 63.22, 25); Eiximenis («volgueren-li gitar damunt de grans *pedres* --- e lavors lo pagès multiplicà ses *pedres* --- sobre lo leó ---», *Terç*, cap. 106, *NCl.* VI, 112.21, 27); StVicentF